PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV Warszawa, sobota 9 lutego 1929 r. Nr. 33

SPRAWY POLSKIE.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Vossische Ztg. 7.II informując o wniesieniu w sejmie polskim projektu zmian konstytucji, dodaje, iż w Polsce rozpoczyna się okres walk o nowy ustrój.

Germania 7.II podaje depeszę z Warszawy o projekcie rewizji konstytucji p. t. „Piłsudski dyktuje nową konstytucję".

Vorwärts 7.II, nawiązując do mowy posła Czapińskiego, wygłoszonej podczas dyskusji nad wnioskiem o ewakuacji Nadrenji, stwierdza, iż mimo usiłowań pochodzących z różnych stron, nie wszyscy w Polsce uwierzyli w bajki o militaryzmie socjalistów niemieckich.

POLSKA A LITWA.

Rytas 4.II zamieszcza wywiad swego korespondenta z prezesem litewskiej Izby handlowo-przemysłowej, Dobkievicziusem, o stosunkach handlowych litewsko-polskich. Dobkieviczius podkreślił m. in., że przed wprowadzeniem maksymalnych ceł, towary polskie (manufaktura, cukier, żelazo, nafta i t. p.) szły intensywnie na Litwę. Po wprowadzeniu maksymalnych ceł względem tych wszystkich państw, z któremi Litwa nie posiada układów handlowych, ustał, a przynajmniej zmniejszył się import polskich towarów do Litwy. Eksport litewski do Polski w ciągu całego czasu był nieznaczny i obecnie też stan rzeczy nie zmienił się. Następnie Dobkieviczius wyraził pogląd, iż stosunki handlowe z Polską, jako z państwem sąsiedniem, w razie nawiązania normalnych stosunków politycznych mogłyby odegrać w gospodarce litewskiej wielką rolę. W imporcie Polska przypuszczalnie zajęłaby drugie miejsce. „Dopóki jednak niema normalnych stosunków politycznych z Polską, dla uregulowania stosunków handlowych potrzebne są nadzwyczajne środki". W dalszym ciągu swego wywiadu Dobkieviczius wskazał na ciężkie położenie handlu i przemysłu w nawiedzonych nieurodzajem miejscowościach Litwy północnej. Główną przyczyną kryzysu w handlu i przemyśle jest ta okoliczność, że konsumenci składają się przeważnie z rolników, którzy obecnie utracili zdolność nabywczą.

ZAGADNIENIA OGÓLNE.

PROPOZYCJE SOWIECKIE.

Frankfurter Ztg. 6.II omawiając „protokół wschodni", zbija pogłoski jakoby Niemcy starały się o poróżnienie państw bałtyckich.

Dziennik podkreśla, iż Niemcy zainteresowane są kwestją paktu wschodniego jedynie jako poważnym objawem pacyfikacji stosunków między ich wschodnimi sąsiadami; dziennik zwraca również uwagę na to, iż w Warszawie niedoceniany jest udział Niemiec w akcji pacyfikacyjnej.

Deutsche Allgem. Ztg. 7.II uważa pacyfikację na wschodzie Europy, której wyrazem jest protokuł Litwinowa za znaczny sukces polityki sowieckiej. Dziennik uważa owe poczynania pacyfikacyjne za jeden z objektów zmniejszenia się radykalizmu w sowieckiej polityce.

The Daily Herald 5.II omawiając podpisanie protokułu zaproponowanego przez Sowiety, pisze, że atmosfera podejrzliwości wśród państw Europy Wschodniej ustępuje powoli miejsca wzajemnemu

zaufaniu. Wprawdzie, na wschodzie Europy istnieje wiele czynników mogących zamącić pokój, — jak np. 1) obawa państw sąsiadujących z Rosją przed rewolucją komunistyczną, skierowaną przeciwko tym państwom; 2) sympatja Sowietów dla Białorusinów i Ukraińców, pozostających pod rządami polskiemi oraz 3) kwestja besarabska, — to jednak Europa Wschodnia potrafi zachować pokój, o ile państwa zachodnie pozostawią ją samej sobie. Fakt, że mężowie stanu państw Wschodniej Europy poczynają zdawać sobie z tego sprawę, pozwala żywić nadzieję, że protokuł, zaproponowany przez Sowiety nie będzie świstkiem papieru.

Socjaldemokrats 8.II pisze, że minister spraw zagranicznych Balodis współdziałał jakoby z Polską co do przeciągnięcia terminu podpisania protokułu Litwinowa, kierując się w tym względzie własnemi kombinacjami. Dzięki nieudolności Balodisa, twierdzi dziennik, nie posuwa się naprzód ani umowa kolejowa, ani umowa handlowa z Polską. To czego nie mógł Balodis osiągnąć przez swoją nieudolność dyplomatyczną stara się teraz kupić u polaków drogą ustępstw protokułu Litwinowa. Dlatego Balodis czuł się obrażony, gdy sejmowa komisja zagraniczna wypowiedziała się przeciw wspólnemu podpisaniu z Polską protokułu Litwinowa.

SYTUACJA W Z. S. R. R.

Neue Freie Presse 6.II w koresp. z Moskwy pióra inż. Bassechesa, stwierdza, iż mimo ataków z prawa i z lewa nie grozi partji komunistycznej bezpośrednie niebezpieczeństwo, gdyż opiera ona siłę swą na „społecznie skomunizowanym" elemencie robotniczym.

Korespondent uważa, że akcja pacyfikacyjna Rosji, związana jest z polityką gospodarczą, która absorbuje wszystkie siły państwa i wyłącza jakiekolwiek nakłady na zrewolucjonizowanie świata.

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

Deutsche Allgem. Ztg. 7.II omawiając przemówienie min. Grzesińskiego w sejmie pruskim, stwierdza, iż przemówieniem tem minister znacznie obniżył poziom obrad sejmu, nietylko ze względu na formę, ale i wskutek operowania fałszywemi argumentatmi.

Zdaniem dziennika, minister calkowicie zapoznaje misję kulturalną dawnych Niemiec na wschodzie; zapomina o zagospodarowaniu setek hektarów ziemi, o wzroście Poznania, o tamtejszej akademji cesarskiej i politechnice. Dziennik nie zaprzecza, że i obecne Prusy prowadzą pożyteczną działalność na wschodzie; to zresztą jest ich obowiązkiem.

Germania 6.II stwierdza, iż ciężka obecna sytuacja niemiecka domaga się utworzenia wielkiej koalicji. Centrum nie może brać odpowiedzialności za tę sytuację w obecnych warunkach, zwłaszcza, iż nawet Reichstag tylko wtedy może owocnie pracować, gdy pracą tą kieruje koalicja.

Dziennik podkreśla, iż centrum chętnie poszłoby po myśli wniosków stronnictwa ludowego i przyczyniło się do uregulowania równoczesnego sytuacji w Rzeszy i Prusach, niestety jednak połączenie spraw tych, doprowadza do ich komplikacji i przedłuża dotychczasowy stan w Rzeszy. „Germania" z żalem podnosi, iż partja ludowa nie poszła po linji propozycyj centralnych, wobec czego centrum będzie lojalnie czekać na wyniki akcji kanclerza.

Germania 7.II w art. wst. nawiązującym do mowy przewodniczącego parlamentu Łoebego z okazji dziesięciolecia konstytucji, zwraca uwagę na zbieg okoliczności, iż centrum, które w ciągu lat dziesięciu uczestniczyło w rządzie, wycofuje swego przedstawiciela właśnie w dziesiątą rocznicę konstytucji.

Dziennik podnosi zasługi centrum w akcji budowy nowych Niemiec i podkreśla, iż jedynie przeświadczenie o tem, że najważniejsze sprawy państwowe mogą być załatwione tylko przez koalicję, zmusiło centrum do zajęcia opozycyjnego stanowiska. W d. c. Germania zaznacza, iż cała działalność socjalistów zmierzała do usuniecia centrum z gabinetu, nadszedł więc czas, kiedy będą oni mogli zbierać plony tego zasiewu.

Vossische Ztg. 6.II, omawiając interpelację Westarpa w sprawie broszury socjalistycznej o zbrojeniach, dochodzi do wniosku, iż łączne oskarżenie socjaldemokratów, Stresemanna, Groenera, jak również prez. Hindenburga — ma, na celu wywołanie niepokojów wśród ludności.

Dziennik dodaje, że nacjonaliści stale pod płaszczykiem patrjotyzmu uprawiają swą politykę osobistych korzyści.

Der Tag 6.II omawia interpelację zgłoszoną w Reichstagu przez stronnictwo niemiecko-narodowe, uzasadnianą przez hr. Westrapa a odnoszącą się do broszury p.t. „Socjaldemokracja i problemat zbrojeń" Hr. Westarp uważa, iż w broszurze tej wyrażone są poglądy posiadające cechy zdrady stanu, zwraca również uwagę na to, iż jako adres nakładcy podany jest gmach Reichstagu.

ZBROJENIA I SPRAWA ROZBROJENIA.

The New York Herald 5.II donosi z Waszyngtonu, że poprawka sen. Harrisona, zmierzająca do wyeliminowania klauzuli o ograniczeniu czasu, została odrzucona przez Senat większością 58 głosów przeciwko 24. O ile prezydent Coolidge jest za billem, o tyle przeciwny jest on klauzuli o ograniczeniu czasu.

The Daily Herald 4.II podaje za New York Times, że prez. Coolidge dąży do kompromisu w sprawie programu krążowników i dlatego wspomniał o skorzystaniu z prawa weta, o ile klauzula o ograniczeniu czasu zostanie utrzymana.

Berliner Tgbl. 5.II w depeszy z Waszyngtonu wyraża pogląd, iż głosowanie w senacie amerykańskim w sprawie budowy 15 nowych krążowników było przestrogą w pierwszej mierze dla Anglji, w drugiej zaś dla Japonji. Jeśli bowiem nie nastąpiłoby porozumienie w sprawie zbrojeń morskich, państwa te zeszłyby do poziomu mocarstw drugiego rzędu.

Zdaniem dziennika — Ameryka ożywiona jest dążeniem do pokoju, lecz naród amerykański rozczarowany jest wojennemi przygotowaniami ,zwłaszcza we wschodniej Europie; Ameryka zdaje sobie sprawę z tego, że nastąpił okres rywalizacji ekonomicznej, zwłaszcza z Anglją, i nie chce być zdystansowaną a śmiało może powiedzieć: „zobaczmy, kto będzie miał dłuższy oddech".

Deutsche Allgem. Ztg. 6.II w depeszy z Londynu podaje, iż wiadomość o wynikach głosowania w senacie amerykańskim w sprawie budowy krążowników wywołała tam duże wrażenie, zwłaszcza, iż była nieoczekiwana.

Münchner Neuste Nachrichten 6.II stwierdzają, że wynik głosowania w senacie amerykańskim w sprawie budowy krążowników, został wywołany brakiem zaufania do Anglji, zwłaszcza zaś zawarciem w lecie ub. r. układu morskiego francusko-angielskiego.

PAŃSTWA SKANDYNAWSKIE.

Aftenposten 4.II w art. wst. omawia projekt rządu norweskiego zmniejszenia budżetu państwa i stwierdza, że jest to zjawisko rzadkie, aby rząd obniżał własny budżet, ale zarazem niepokojące, jeśli ofiarą tej redukcji ma paść obrona państwa.

Aftenposten 5.II nawiązując do propektu posła Thommesena w parlamencie norweskim o zmniejszeniu budżetu wojska z 40 miljonów do 30 miljonów, przypomina, że wojsko jest nieodzowną siłą wspierającą flotę i twierdze, a jako przykład podaje, że potężna flota angielska nie mogła pomóc Belgji, a małe wojsko tureckie trzymało 3/4 roku flotę angielską przed Dardanelami i wreszcie zmusiło ją do odwrotu.

Berlingskie Tidende 5.II przypomina, że Niemcy podczas wojny światowej nosiły się z zamiarem obsadzenia Danji wojskiem, w celu niedopuszczenia do użycia tego kraju za podstawę działań morskich przeciw Niemcom przez jedno z państw koalicyjnych, a w szczególności przez Anglję.

Stokholms Dagblad 4.II wskazuje, że istnieje możliwość załagodzenia stosunków szwedzko-finlandzkich, napiętych ostatnio z powodu ograniczania języka szwedzkiego w Finlandji; dziennik przypomina, że w północnej Szwecji żyje spora ilość Finlandczyków, mówiących własnym językiem bez przeszkód ze strony władz szwedzkich.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA NA LITWIE.

Lietuvos Aidas 6.II. w art. wst. nawiązując do odwołania ks. Mironasa ze stanowiska dyrektora departamentu wyznań religijnych omawia tarcia pomiędzy narodowcami a stronnictwem chrz.-demokracji, przyczem pisze m. in.: Niewytłumaczenie motywów nagłego odwołania przez litewskie władze kościelne ks. Mironasa ze stanowiska dyrektora departamentu wyznań, zrodziło wiele pogłosek i przypuszczeń, które bynajmniej nie prowadzą do porozumienia, lecz wprost przeciwnie oddalają tylko od dobrego współżycia władzę kościelną i świecką. Nie jest to korzystne ani dla państwa, ani dla Kościoła, a jedynie tylko dla chrz.-demokracji.

Plany polityczne tego stronnictwa są znane. „Prawdziwi katolicy“ głosili i głoszą, że tautininkowie i rząd narodowy nie są katolikami. Lecz w jaki sposób ogłosić rząd narodowy za niekatolicki, gdy dyrektorem departamentu wyzn. religijnych jest katolicki ksiądz. Jasne jest, że przeszkodę tę chrz.-dem. za wszelką cenę zechciała usunąć, a to przez odwołanie ks. Mironasa ze stanowiska dyrektora departamentu.

Celem, do którego zdążają litewscy chrz.-demokraci — to objęcie rządów na Litwie.

Lietuvos Žinios 6.II w art. wst. omawia opłakany stan oświaty na Litwie.

Rząd obecny — pisze dziennik — uważa za swe zadanie jedynie oświatę rządową, zaś inicjatywie prywatnej stawia wszelkie przeszkody. Z tego powodu w ciągu dziesięciu lat niepodległości państwa litewskiego, w dziedzinie oświaty zrobiono bardzo niewiele. Jeżeli się porówna liczbę odczytów, kursów i t. d., na które w ciągu ostatnich dwu lat uzyskano pozwolenie, z liczbą zakazów, to porównanie wypadnie paradoksalnie. Jasne jest, że są to objawy nienormalne; dzięki temu paradoksalnemu położeniu, w jakiem się znalazła inicjatywa prywatna w dziedzinie oświatowej i kulturalnej, szerzy się w Litwie alkoholizm i przestępczość. „Podczas gdy szkoły litewskie mieszczą się w bardzo złych budynkach — ironizuje dziennik — jeszcze w r. b. ma być zbudowane wielkie, zmodernizowane więzienie“.

Lietuvos Žinios 6.II w notatce p. n. „Bankructwa w r. 1928“ informuje, że w ciągu r. ub. zbankrutowało 67 firm o ogólnym kapitale zakładowym 13,7 milj. litów, przyczem bankructwo 30 z tych firm przypada na ostatni kwartał r. ub. W ciągu m-ca stycznia bankructwa są również bardzo liczne, szczególnie w dotkniętych nieurodzajem miejscowościach Litwy północnej.

MAŁA ENTENTE‘A.

Viitorul 6.II, pisząc o zamierzonej podróży min. Mironescu do Warszawy i Pragi, twierdzi, że podróż do Warszawy nie ma dziś uzasadnienia. Jeśli ma się odbyć ze względu na wizytę złożoną w Warszawie przez węgierskiego ministra spraw zagranicznych, to podróż będzie zupełnie spóźniona. A jeżeli ma być w związku z obecną wymianą not między Polską a ZSRR., to min. Mironescu przyjedzie do Warszawy po zakończeniu rokowań, zwłaszcza, jeśli Z. S. R. R. w dalszym ciągu będzie wykazywał ten sam pośpiech. Jeszcze bardziej nie na miejscu będzie podróż min. Mironescu do Pragi, o ile zaraz po niej nie nastąpi podróż do Belgradu. Byłoby to zrozumiane w Belgradzie jako demonstracja przeciw zmianie rządu w S. H. S.

Berliner Tgbl. 6.II uważa gospodarcze zjednoczenie Małej Ententy za utopję. Dziennik uważa, że energiczne zabiegi jugosłowiańskiego ministra Marinkowicza dokoła zwołania konferencji w Bukareszcie mają charakter polityczny, chodzi mu bowiem o wywarcie w ten sposób nacisku na rząd włoski.

Unja gospodarcza trzech państw rolniczych — zdaniem dziennika — nie da się urzeczywistnić, zwłaszcza, że już w swoim czasie agrarjusze czescy przeciwstawili się usiłowaniom Benesza, zmierzającym w tym kierunku.

KWESTJA RZYMSKA.

The Manchester Guardian 4.II w koresp. z Rzymu podaje streszczenie umowy pomiędzy Watykanem a Kwirynałem. Religja katolicka zostaje uznana za religję państwową . Inne wyznania będą tolerowane. Państwo gwarantuje Kościołowi jego posiadłości i zgadza się na wypłacenie odszkodowania za straty poniesione przez okupację państwa papieskiego. Szkoły katolickie zostają zrównane w prawach ze szkołami państwowemi. Religja w szkołach i teo-

logja na uniwersytetach będą wykładane przez profesorów, zatwierdzonych przez Kościół.

The Daily News and Westminster Gazette 5.II. Koresp. z Rzymu pisze, że w dobrze poinformowanych kołach uważają, że pierwszą konsekwencją porozumienia Watykanu z Kwirynałem będzie zgłoszenie o przyjęcie państwa kościelnego do Ligi Narodów. Pragnieniem Watykanu jest otrzymanie miejsca w Radzie Ligi. Załatwienie tej kwesttji w myśl życzeń Watykanu zależne będzie od Zgromadzenia Ligi oraz od siły czynników katolickich wśród państw, które są członkami Ligi Narodów.

The Daily Herald 5.II dowiaduje się, że francuscy i hiszpańscy kardynałowie domagali się międzynarodowej gwarancji, zapewniającej wykonanie umowy pomiędzy Kwirynałem a Watykanem na wypadek zmian w rządach, lecz Mussolini postawił kwestję w ten sposób, iż jest to sprawa wyłącznie pomiędzy Włochami a Watykanem.

Neue Freie Presse 5.II wyraża pogląd, że rząd włoski zawrze konkordat z Watykanem, co rozwiązałoby kwestję rzymską, w samym bowiem fakcie zawarcia konkordatu implicite byłoby zawarte uznanie suwerenności Papieża.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

Vossische Zeitung 8.II w koresp. z Genewy donosząc o przygotowaniach Polski do postawienia wniosku mniejszościowego na forum genewskiem stwierdza, że wniosek taki, przeciw któremu wysunięto wątpliwości regulaminowe i polityczne wychodzi daleko poza ramy wniosków Danduranda i Stresemanna. Jasne jest — oświadcza korespondent — że rządy, które swego czasu pod wpływem atmosfery z roku 1919 zmuszone były podpisać zobowiązania mniejszościowe obecnie spekulują na uwolnienie się od tych zobowiązań, oczekując, iż wielkie mocarstwa nie zechcą przyjąć tych zobowiązań na siebie. Los wniosku polskiego — zdaniem korespondenta — ma być jeszcze niepewny. Wniosek polski, aczkolwiek nie został wysunięty wprost w formie żądania rozszerzenia go na wszystkie państwa, napotykać ma rzekomo na silne sprzeciwy. Zamiar Polski przeszkodzenia wnioskowi niemieckiemu o ile wogóle istniał musiałby się okazać niewykonalny, a to z tego powodu, iż wniosek niemiecki, znajdujący się na porządku dziennym sesji marcowej Rady Ligi, zostanie uzasadniony przez delegata niemieckiego i przedyskutowany na Radzie, podczas gdy wniosek o rozszerzenie zobowiązań mniejszościowych będzie musiał być jeszcze poddany badaniu ze stanowiska przepisów regulaminowych. W każdym razie — pisze korespondent — próba wytrącenia rządowi niemieckiemu broni z ręki wykonana została przy użyciu niedostatecznych środków, ponieważ w myśl regulaminu Ligi Narodów, każdy członek Rady ma niewątpliwie prawo stawiania wniosków takich jak Niemcy. Krok Polski podjęty w Londynie i w innych państwach europejskich, o którym londyński „Times" poinformował w sposób niewłaściwy, nie może mieć powodzenia, zresztą sekretarjat Ligi Narodów zaprzecza temu, jakoby Warszawa podjęła demarche w tej sprawie. Dla delegacji niemieckiej odsłonięcie polskich zamiarów jest niezwykle ważne.

Dzień Kowieński 5.II informuje o dokonanym przez nieznaunych awanturników powtórnym zamachu na polski film „To o czem się nie mówi", wyświetlanym w kinie „Paladium" w Kownie. Podczas seansu wtargnęła do kina banda uzbrojonych w rewolwery mężczyzn i w ciągu paru minut przedarła się do kabiny, gdzie zniszczyła niektóre części aparatu, uszkodziła przewody elektryczne i spaliła demonstrowany film.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Journal des Debats 2.II. La politique de la France en Alsace (art. wst.).

Le Temps 2.II. Lettre d'Angleterre. Le bilan politique de l'année.

Journal des Debats 3.II. J. M. Bourget: De l'Aisne à la Vistule (omówienie V wydawnictwa Reichsarchiv: „Der Weltkrieg", obejmującego okres czasu od połowy września do końca października 1914).

Journal des Dèbats 3.II P. de Guirielle: Aprés le discours de M. Poincaré (art. omawia sukces Poincarégo, osiągnięty w parlamencie podczas obrad nad sprawami Alzacji).

L' Humanité 3.II G. Péri L'Union Sovistique dêjoue les intrigues polonaises. Des armes des munitions de provenance française arrivent en Pologne.

*

Germania 31.I. Die Wirtschaftsarbeit an der Saar.

Deutsche Allg. Ztg. 1.II. Wie ist der Landwirschaft zu helfen?

Vossische Ztg. 1.II. Dr. Heller. Deutsch-polnischer Holzfrieden

Münchner Neueste Nachrichten 1.II Steuern, Schulden u Reparationen.

Germania 3.II. Von Spa bis Rapallo.

Frankfurter Ztg. 3.II Englands Dienst u Faust. im Nahen Osten (kor. z Jerozolimy).

Kölnische Ztg. 4.II Der Völkerbund u die Minderheiten (kor. z Genewy d. c. art. „Minderheiten u. Staatsräson).

Berliner Tgbl. 5.II Stein - Ignoramus et ignorabimus (kor. [illegible])

Germania 5.II Neue Wege zur Lösung der Saarfrage (kor. z Genewy).

Berliner Tgbl. 6.II Aegypten unter der Diktatur (kor. z Kairu).

Frankfurter Ztg. 6.II Der Kampf um den Frieden u. die Vereinigten Sttaaten (kor. z Nowego Yorku).

Vossische Ztg. 6.II Hoovers Kabinettnöte (kor. z Nowego Yorku).

Münchner Neueste Nachrichten 5.II Die neuen Verträge mit China (kor. z Nankinku).

*

Reichspost 3.II Kampf um die Macht in Ungarn — Dr. Grusst (kor. z Budapesztu); Der Premierwechsel in der Tschechoslowakei (kor. z Pragi).

Neue Zürcher Ztg. 3.II. Prof. Helpach — Das deutsche Koalitionsprogram; Britisch - Ostafrika (kor. z Londynu o sprawozdaniu komisji Hilltona Younga).

Zakł. Gr. Prac. Dr., S. z o. o., Nowy Świat 54, tel. 15-56 i 242-40.